

24.11.2021

Ärende/15

§ 365

Den av ledamoten Juhani Strandén väckta motionen om ökning av mängden köttätter och mjölkprodukter inom utbildningstjänsterna och äldreomsorgen

HEL 2021-005586 T 00 00 03

Beslut

Stadsfullmäktige beslutade bordlägga ärendet.

Föredragande

Stadsstyrelsen

Upplysningar

Juha Kesänen, risk management expert, telefon: 310 36117
juha.kesanen(a)hel.fi

Bilagor

1 Valtuutettu Juha Strandén valtuustoaloite

Sökande av ändring

Förbud mot sökande av ändring, beredning eller verkställighet

Beslutsförslag

Stadsfullmäktige betraktar den av ledamoten Juhani Strandén väckta motionen som slutbehandlad.

Föredragandens motiveringar

Ledamoten Juhani Strandén och 14 övriga ledamöter föreslår i sin motion (5.5.2021) att ökningen av andelen vegetarisk mat i skolor och daghem har orsakat irritation och missnöje bland barnen. Det konstateras också i motionen att barn blir frustrerade och är hungriga när de kommer hem och att en tillräcklig och mångsidig kost är viktig med tanke på de ungas inlärningsresultat. I motionen konstateras det att vitamin B12 är livsviktig för nervsystemet och hjärnan, att människor får den från animaliska produkter och att framförallt äldre och veganer lider av brist på vitamin B12. Dessutom konstateras det i motionen att endast 1 % av finländarna följer en vegansk diet. Inlärningsresultaten och koncentrationen på undervisningen har försvagats. Enligt motionen har mängden kött- och kycklingätter minskats för mycket, och även äldreomsorgen har fått respons på minskningen av mjölk och mjölkprodukter. I motionen föreslås det att staden ska öka andelen av och kvalite-

ten på köträtter i småbarnspedagogiken och i grundskolorna samt inom äldreomsorgen. Dessutom föreslås det att mjölk ska vara tillgänglig vid alla måltider.

Fostrans- och utbildningssektorn konstaterar i sitt utlåtande bland annat att planeringen av matlistor för skolorna och småbarnspedagogiken styrs av näringsrekommendationer (Mat ger hälsa (Statens näringsdelegation 2014), Vi äter och lär tillsammans - rekommendationer för skolbespisningen (2017) och Mat ger hälsa och glädje - rekommendation om måltiderna inom småbarnspedagogiken (2018)). De ger riktlinjer för planeringen av en näringsrik och mångsidig kost i daghem och skolor för alla barn och skolelever. Maten som erbjuds ska stämma överens med näringsrekommendationerna. Motionen om en halvering av konsumtionen av kött- och mjölkprodukter, som fullmäktige godkände, har inom ramarna för de här näringsrekommendationerna drivits framåt genom en åtgärd (95 Andelen klimatvänlig mat i matlistor höjs) i handlingsprogrammet Kolneutralt Helsingfors 2035. De ändringar som har gjorts för att minska andelen kött under två år har varit mycket måttliga. Under den tiden har endast två rätter med rött kött tagits bort från den cirkulerande basmenyn som omfattar sex veckor. Inom sektorn har det inte upptäckts att vegetarisk mat skulle orsaka irritation eller missnöje hos barn såsom det konstateras i motionen. Man strävar efter att önskemål om maträtter som kommer fram i kundundersökningar och enkäter samt via olika kanaler beaktas när menyn planeras, inom ramarna för näringsrekommendationerna. Ett centralt mål är att maten är god. Syftet är att allt fler elever äter skolmat varje dag.

Social- och hälsovårdssektorn konstaterar i sitt utlåtande bland annat att maten är en central del av äldreomsorgen och att sektorn har förbundit sig till att följa de nationella näringsrekommendationerna som utarbetas av statens näringsdelegation. En blandad kost i enlighet med näringsrekommendationerna innehåller rikligt med vitamin B12. Även vid social- och hälsovårdssektorns matservice främjas en ökning av andelen klimatvänliga rätter på menyerna i enlighet med handlingsprogrammet Kolneutralt Helsingfors 2035 (åtgärd 95) i samarbete med tjänsteproducenterna. Som en del av åtgärden 95 främjas även målet om en halvering av konsumtionen av kött- och mjölkprodukter på det sättet att de näringsmässiga behoven hos kunderna vid stadens service möts. Maten som serveras till äldre kunder inom social- och hälsovårdssektorn är mångsidig blandkost, vilken garanterar en god näring för de äldre, och sektorn anser inte att andelen mjölk- och köttprodukter bör ökas i måltidstjänsterna för äldre.

Direktionen för affärsverket Servicecentralen konstaterar i sitt utlåtande bland annat att affärsverket fungerar i samarbete med Helsingfors stads fostrans- och utbildningssektor samt social- och hälsovårdssektor

24.11.2021

Ärende/15

så att sektorn som beställare definierar riktlinjerna enligt vilka Servicecentralen som producent producerar tjänster. Matutbudet utvecklas i samarbete med beaktande av ansvarighetsperspektiven och måltids- och näringsrekommendationerna som fastställts för olika kundgrupper.

Stadsstyrelsen konstaterar att planeringen och organiseringen av måltider inom skolorna och småbarnspedagogiken samt äldreomsorgen styrs av näringsrekommendationer som utarbetas av näringsexperter. Maten som erbjuds vid stadens tjänster ska följa de här näringsrekommendationerna. Stadsstyrelsen konstaterar att det på basis av fostrans- och utbildningssektorns, social- och hälsovårdssektorns samt affärsverket Servicecentralens utlåtanden inte är motiverat att öka andelen köttträtter och mjölkprodukter inom utbildningen eller äldreomsorgen. Dessutom konstaterar stadsstyrelsen att fostrans- och utbildningssektorn, social- och hälsovårdssektorn samt affärsverket Servicecentralen, inom ramarna av näringsrekommendationerna, har drivit framåt motionen om en halvering av konsumtionen av kött- och mjölkprodukter, som fullmäktige godkände, genom åtgärd (95 Andelen klimatvänlig mat i matlistor höjs) i handlingsprogrammet Kolneutralt Helsingfors 2035.

Enligt 30 kap. 11 § 2 mom. i förvaltningsstadgan ska stadsstyrelsen förelägga fullmäktige en motion som undertecknats av minst 15 ledamöter.

Föredragande

Stadsstyrelsen

Upplysningar

Juha Kesänen, risk management expert, telefon: 310 36117
juha.kesanen(a)hel.fi

Bilagor

1 Valtuutettu Juha Strandén valtuustoaloite

Bilagematerial

1 Atte Harjanteen valtuustoaloite
2 Vastaus Atte Harjanteen valtuustoaloitteeseen: HEL 2018-006850_Valtuutettu_Atte_Harjanteen_aloite_liha- ja maitot

Sökande av ändring

Förbud mot sökande av ändring, beredning eller verkställighet

För kännedom

Stadskansliet
Fostrans- och utbildningssektorn
Social- och hälsovårdssektorn

24.11.2021

Ärende/15

Affärsverket Servicecentralen

Beslutshistoria

Kaupunginhallitus 08.11.2021 § 818

HEL 2021-005586 T 00 00 03

Päätös

Kaupunginhallitus esitti kaupunginvaltuustolle seuraavaa:

Kaupunginvaltuusto katsoo valtuutettu Juhani Strandénin aloitteen loppuun käsitellyksi.

01.11.2021 Pöydälle

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Juha Kesänen, riskienhallinnan asiantuntija, puhelin: 310 36117
juha.kesanen(a)hel.fi

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala 1.7.2021

HEL 2021-005586 T 00 00 03

Viite: Valtuutettu Juhani Strandén ehdotti aloitteessaan, että kouluissa ja vanhustenpalveluissa tulisi lisätä liharuokien ja maitotaloustuotteiden tarjontaa

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala antaa Juhani Strandénin aloitteeseen seuraavan sisältöisen lausunnon:

Koulu- ja varhaiskasvatuksen ruokailun suunnittelua ohjaa ravitsemussuositukset (Terveyttä ruoasta (VRN 2014), Syödään ja opitaan yhdessä – kouluruokailusuositus (VRN 2017)) ja Terveyttä ja iloa ruoasta - varhaiskasvatuksen ruokailusuositus (2018). Ne antavat suuntaviivat ravitsevan ja monipuolisen varhaiskasvatuksen- ja kouluruoan suunnitteluun kaikille lapsille ja koululaisille. Tarjottavan ruoan tulee olla ravitsemussuositusten mukaista. Varhaiskasvatuksessa kokopäivähoidossa olevan lapsen aterioiden tulee kattaa 2/3 päivän ravitsemuksesta ja koululaisilla ja opiskelijoilla 1/3 päivän ravitsemuksesta.

24.11.2021

Kouluissa on päivittäin tarjolla kaksi vapaasti valittavaa ateriavaihtoehtoa, joista neljäkertaa viikossa toinen sisältää liha-, kala-, tai siipikarjatuotetta ja toinen on kasvisruoka. Kasvisruoka on ollut vaihtoehtona liha-, kala- tai siipikarjaruokan rinnalla syyslukukaudesta 2007 lähtien. Lisäksi vuodesta 2011 alkaen kouluissa on ollut kerran viikossa kasvisruokapäivä, jolloin lounaalla on tarjolla kaksi kasvisruokaa lisäkkeineen. Kasvisruoissa käytetään vaihtelevasti erilaisia proteiinipitoisia kasvisraaka-aineita. Tarjottava kasvisruoka on lakto-ovo-vegetaarinen ruoka, joka sisältää kasvipiperäisten raaka-aineiden lisäksi maitotaloustuotteita ja kanamunaa. Täysin vegaaniruoka on saatavilla erikseen pyydettyinä.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla emme ole havainneet, että erityisesti kasvisruoka aiheuttaisi lasten ja nuorten keskuudessa ärtyymistä ja pahoinvointia kuten aloitteessa todettiin. Viime vuosi on ollut lapsille ja nuorille kaikin osin haasteellinen. Täysin vegaaniruokavaliota käyttävien lapsien ja nuorten ravitsemuksesta on vielä hyvin vähän tutkittua tietoa. Tammikuussa 2021 julkaistussa Helsingin yliopiston lapsille tehdystä vegaanitutkimuksesta (Miras-hanke) saatiin viitteitä alenevasta A- ja D-vitamiinitasosta. Tutkimukselle on saatu jatkorahoitus ja sen avulla pyritään saamaan lisää tietoa täysin vegaaniruokavaliota noudattavien lasten ravitsemuksesta. Kouluissa ja päiväkodeissa kaikille tarjottava kasvisruoka on lakto-ovo-vegetaarinen, jonka kohdalla näiden vitamiinien saanti on turvattu.

Kaupungin valtuuston hyväksymää liha- ja maitotaloustuotteiden puolitamisen aloitetta olemme ravitsemussuosituksien puitteissa vieneet eteenpäin Hiilineutraali Helsinki 2035 toimenpideohjelman toimenpiteen (95 Ilmastoystävällisten ruokien lisääminen ruokalistoilta) kautta. Kahden vuoden aikana tehdyt muutokset lihan vähentämiseksi ovat olleet hyvin maltillisia. Punaista lihaa sisältäviä ruokia on vähennetty tänä aikana vain kaksi kuuden viikon kiertävältä listalta. Toinen korvattiin kalaruokalla ja toiseksi muutokseksi valittiin lapsille ja oppilaille mieluisat kasvisruoat; kasvissekoite ja puuro. Leikkeleiden ja juustojen rinnalle on tuotu vaihtoehdoksi kasvislevitteitä. Ruokajuomana maitoa on ollut ja on jatkossakin vapaasti saatavilla kaikille kaikilla aterioilla. Kaupungin tarjoilu on Oma Stadi-hankkeen kautta tullut määräaikaisten kokeilu ja juomaa on ollut kaikille vapaasti saatavilla.

Asiakastyytyväisyys- ja toiveruokakyselyistä sekä eri kanavien kautta saaduista palautteista esiin nousseet ruokalajitoiveet pyritään huomioimaan ruokalistasuunnittelussa ravitsemussuosituksien puitteissa. Niiden pohjalta kehitämme ruokalistaa ja reseptejä lapsille ja oppilaille mieleiseen suuntaan ja samalla edistämme kaupungin asettamia tavoitteita toimenpideohjelman toteuttamiseksi. Keskeisenä tavoitteena on ruoan mauttavuus. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan tavoitteena on, että yhä useampi oppilas söisi kouluruoan joka päivä.

24.11.2021

Ärende/15

Lausunnon tausta

Kaupunginkanslia on pyytänyt 3.9.2021 mennessä kasvatuksen ja koulutuksen toimialalta lausuntoa kaupunginhallitukselle Juhani Strandénin ja 14 muun valtuutetun valtuustoaloitteesta, jossa esitetään liharuokien ja maitotaloustuotteiden määrän lisäämistä. Lausuntoa on pyydetty myös sosiaali- ja terveystoimialalta sekä Helsingin kaupungin palvelukeskus –liikelaitokselta.

Lisätiedot

Kari Salovaara, hankintapäällikkö, puhelin: 310 43033

kari.salovaara(a)hel.fi

Sirpa Jalovaara, ruokapalveluasiantuntija, puhelin: 310 43246

sirpa.jalovaara(a)hel.fi

Sosiaali- ja terveystoimiala 30.6.2021

HEL 2021-005586 T 00 00 03

Aloitteessa vaaditaan kaupunkia jatkossa lisäämään maito- ja liharuokien määrää kaupungin vanhus-, varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen toiminnassa lasten, nuorten ja vanhusten ravitsemuksellisiin tarpeisiin vedoten.

Ruoka on keskeinen osa ikääntyneiden hoitoa. Sosiaali- ja terveystoimiala on sitoutunut noudattamaan kansallisia valtion ravitsemusneuvottelukunnan laatimia ravitsemussuosituksia. Ravitsemussuosituksen mukainen sekaruokavalio sisältää runsaasti B12-vitamiinia, josta ihminen tarvitsee vain pienen osan. Ikääntyneillä B12-vitamiinin puutos johtuu yleensä ravinnon heikentyneestä imeytymisestä tai yksipuolisesta kasviruokavaliosta.

Sosiaali- ja terveystoimialan ruokapalveluissa edistetään Hiilineutraali Helsinki (HNH) 2035 -toimenpideohjelman mukaisesti ilmastoystävällisten ruokien lisäämistä ruokalistoilta (toimenpide 95), yhteistyössä palveluntuottajien kanssa. Toimenpiteen 95 osana työstetään myös lihan ja maidon puolittamistavoitetta niin, että kaupungin palveluiden asiakkaiden ravitsemukselliset tarpeet kohtaavat.

Sosiaali- ja terveystoimiala on edennyt maltillisesti HNH-toimenpiteen edellyttämien ruokalistamuutoksissa. Tärkeintä on turvata ikäihmisten riittävä ja monipuolinen ravinnon saanti sekä huomioida makumieltymykset ja ruokalistan vaihtelevuus. Ensisijaisena tavoitteena on vähentää punaisen lihan määrää korvaamalla sitä siipikarjan lihalla ja kalalla. Ruokajuomana tarjottavan maidon tai maitotaloustuotteiden tarjo-

24.11.2021

Ärende/15

aminen pysyy ennallaan. Muutoksia ruokalistalle on tehty yhteistyössä Palvelukeskus Helsingin kanssa. Vaatimukset on huomioitu myös ruokapalveluja kilpailutettaessa.

Sosiaali- ja terveystoimialan ikääntyneille asiakkaille tarjottava ruoka on monipuolista sekaruokaa, joka turvaa ikääntyneiden hyvän ravitsemuksen. Sosiaali- ja terveystoimiala ei siten näe tarpeellisena lisätä nykyisestä maito- ja lihatuotteiden määrään ikääntyneiden ruokailussa.

Lisätiedot

Milla Härkönen, ruokapalveluasiantuntija, puhelin: 310 43118
milla.harkonen(a)hel.fi
Erja Turunen, ruokapalveluasiantuntija, puhelin: 310 43030
erja.turunen(a)hel.fi

Palvelukeskusliikelaitoksen johtokunta 10.06.2021 § 18

HEL 2021-005586 T 00 00 03

Lausunto

Palvelukeskusliikelaitoksen johtokunta antoi lausunnon:

Palvelukeskusliikelaitos toimii yhteistyössä Helsingin kaupungin kasvat-
us ja koulutus –toimialan sekä sosiaali- ja terveystoimialan kanssa si-
ten että toimiala määrittää tilaajana linjaukset, joiden mukaan Palvelu-
keskus tuottajana tuottaa palvelut. Ruokatarjoomaa kehitetään yhtei-
styössä toimialojen kanssa huomioiden kaupungin, toimialojen ja liike-
laitoksen strategiset tavoitteet ja vastuullisuusnäkökulmat sekä eri asi-
akasryhmille määritellyt ruokailu- ja ravitsemussuositukset.

Hiilineutraali Helsinki 2035 –toimenpideohjelma

Sosiaali ja terveys -toimialan, kasvatus ja koulutus –toimialan sekä
Palvelukeskus Helsingin yhteinen työryhmä, joka suunnittelee Hiilineut-
raaliHelsinki 2035 toimenpideohjelmassa ruokapalveluille vastuutetun
toimenpiteen (95 Ilmastoystävällisten ruokien lisääminen ruokalistoil-
le) toteutumista, työstää lihan ja maidon kulutuksen puolittamista osana
tätä laajempaa toimenpideohjelmaa. Kyseinen työryhmä on linjannut
seuraavasti:

- kaikki ruokalistoilta tehtävät muutokset tehdään linjassa ravitsemus-
suositusten kanssa
- lihan puolittaminen koskee ensisijaisesti punaista lihaa ja erityisesti
naudanlihaa
- ei tehdä toimenpiteitä ruokajuomana tarjottavan maidon osalta (ravit-
semussuositukset)

- kasvijuomien tarjoamista vaihtoehtoisena ruokajuomana edistetään mm. seuraavien toimenpiteiden kautta: Oma stadi -projekti, palvelukuvastan päivittäminen
- maitotaloustuotteiden kulutuksen puolittaminen suunnataan ruoanvalmistuksessa käytettävän maitotaloustuotteiden vähentämiseen
- juustoa ei tulla toistaiseksi korvaamaan kasviperäisillä juuston kaltaisilla tuotteilla (ravitsemussuosituksset), vaan sen rinnalla on kasviperäisillä levitteitä esim. kikhernetahna

Asukas- ja potilasruokailu

Palvelukeskus Helsinki päätti yhdessä sosiaali- ja terveystoimialan kanssa odottaa vuonna 2020 päivitettyjä ikääntyneiden ruokasuosituksia ennen mahdollisia toimenpiteitä (Vireyttä seniorivuosiin – Ikääntyneiden ruokasuositus, Valtion ravitsemusneuvottelukunta 2020) . Suositusten ilmestyttyä olemme yhdessä toimialan kanssa linjanneet, että etenemme hyvin pienin askelin, jotta varmistamme asiakasryhmälle edelleen maistuvat ja terveyttä tukevat ateriat. Viimeisimmässä ruokalistojen kehittämistyöryhmässä sovittiin muutamista pienistä muutoksista, kuten yhden naudanlihapohjaisen pääruoan vaihtamisesta sianliha- tai siipikarjapohjaiseen ruokaan, lihan osittaisesta korvaamisesta kasviksilla lihapadassa sekä kinkkuleikkeleen vaihtamisesta siipikarjapohjaiseen leikkeeseen. Tuttujen ikäväestölle maistuvien kasvisruokien osuutta lisätään hyvin maltillisesti. Juotavien maidon ja maitotaloustuotteiden tarjoaminen on pysynyt ennallaan. Näillä muutoksilla varmistetaan myös riittävä proteiinin määrä ja monipuolisuus aterioilla sekä pyritään ylläpitämään asukkaiden ja potilaiden toimintakykyä ja vireyttä ja estämään puutostilojen syntyä.

Päiväkoti- ja kouluruokailu

Olemme sopineet muutoksista yhdessä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kanssa. Punaista lihaa sisältäviä ruokia on korvattu siipikarjalla, kalalla ja kasvisvaihtoehdoilla valtuustopäätöksen 25.9.2019 (diaarinro HEL 2018-006850) mukaisesti. Osa kasvisruoista sisältää edelleen maitoa ja kananmunaa, ja osa sopii myös vegaaniruokavaliota noudattaville. Kun ruokalistalle lisätään kasvisruokia, pyritään valitsemaan asiakastyytyväisyyskyselyjen pohjalta mieluisia kasvisruokia, kuten kasvispyörökät. Noudatamme näille ikäryhmille niille laadittuja ravitsemussuosituksia eli Syödään ja opitaan yhdessä koululaisille (Valtion ravitsemusneuvottelukunta 2017) ja Terveyttä ja iloa ruoasta varhaiskasvatukseen (Valtion ravitsemusneuvottelukunta 2018). Tärkeimpänä tavoitteena on kuitenkin ruoan maistuvuus, ja että se nautitaan päivittäin. Siksi ruokavaihtoehdot ovat vapaassa otossa, ja vegaaniruokaa on tarjolla niille, jotka ovat ilmoittautuneet. Etenkin yläkoulussa pyritään pitämään ruokailevien osuus yhtä korkeana kuin alakouluissa. Ke-

24.11.2021

räämme palautetta, osallistamme lapsia ja nuoria ruokalistan kehitykseen ja siten listaa kehitetään jatkuvasti makumieltymyksiä ja terveellisiä, kestäviä vaihtoehtoja huomioiden.

Lisäksi Palvelukeskusliikelaitoksella on valmiudet panostaa kouluissa terveellisten ja maistuvien aamu- ja välipalojen tarjontaan, jotta energiataso pysyy korkeana aamusta pitkään koulupäivään tai jopa sen jälkeisiin harrastuksiin.

Juomanesteet

Kaikilla asiakkailta on edelleen vapaasti valittavana maitoa tai piimää ruokajuomaksi kaikilla aterioilla, eikä tähän ole edes suunnitteilla muutoksia. Kasvijuomia lisätään vähitellen vapaasti valittavaksi vaihtoehtoksi.

Esittelijä

toimitusjohtaja
Antti Värtelä

Lisätiedot

Anne Koskinen, yksikönjohtaja, puhelin: 310 36983
anne.koskinen(a)hel.fi